

Nationaløkonomisk Forening

afholdt Fredagen d. 15. Oktober sin aarlige **Generalforsamling**.

Bestyrelsens Formand, Nationalbankdirektør, Etatsraad **Lery** meddelte Regnskabet, der af Indtægter for Regnskabsaaret 1. Oktober 1879 til 30. September 1880 udviser 777 Kr. 08 Ø., medens Udgifterne have udgjort 631 Kr. 43 Øre. Formanden bad de Medlemmer, der maatte være villige til at holde Foredrag i den kommende Sæson, om derom at henvende sig til Bestyrelsen.

Den afgaaende Bestyrelse (Prof. Falbe Hansen, Konsul Hefstye, Etatsraad, Nationalbankdirektør M. Levy, Handelsbankdirektør M. Levy og Prof. Dr. W. Scharling) gjenvalgtes ved Akklamation.

Derefter indledede D'Hrr. **Aleksis Petersen** og Overretsprokurator **J. H. Mundt** en Diskussion om

Agerløvgivningen.

Aleksis Petersen gav en Fremstilling af Aagerspørgsmaalets Stilling i Udlandet. Med Hensyn til den danske Agerlovgivning gjorde han gjældende, at de ved L. 6. April 1855 for Laan i faste Ejendomme bibeholdte Rentegrænser burde fjernes, fordi de i theoretisk Henseende ere meningsløse og i praktisk Henseende skadelige. Ogsaa Laan i faste Ejendomme burde stilles under Rentefrihedens Princip. Men han vilde dog henstille til Overvejelse, om der, samtidigt med at Rentefrihedens Princip kom til sin fulde Ret ikke burde indføres Straffebestemmelser af en lignende Art som den ny tyske Agerlovs. Han accentuerede dog, at Sagen havde store praktiske Vanskeligheder, og at det var tvivlsomt, om Domstolene, særlig

under deres nuværende Organisation, vilde kunde magte den store Opgave, der blev dem stillet. Theoretisk set havde den tyske Lov vistnok i det Væsenlige opfattet Agerbegrebet rigtigt; men hvorvidt den i Praxis vilde hæmme Ager, var mere tvivlsomt. — Jfr. forøvrigt den Side 201—239 trykte Afhandling Aagerspørgsmaal og Agerliteratur.

Overretsproc. **J. H. Muudt** vilde fortrinsvis søge at belyse vor bestaaende Lovgivning, og de Maader hvorpaa denne var bleven omgaaet. Den gjældende Hovedregel i Fr. 14. Maj 1754 § 6 vil ikke ramme nogen blot formel Overtrædelse, men søger med klare Ord at komme Ageren tillivs uden Hensyn til, i hvilken Form den fremtræder. Alligevel er den bleven omgaaet i en meget udstrakt Grad — dels ved Hjælp af svingerede Kjøb og Salg, idet Værdigjenstande for en Forms Skyld solgtes til Debitor til en højere Pris end deres Værd og derpaa Kjøbesummen krediteredes ham, dels ved Brugen af Accommodationsobligationer, der enten transporteredes til Agerkarlen eller gaves ham til Pant, dels navnlig (efterat Vexeldiscontoen i 1799 var frigivet og Brugen af egne Vexler tilladt i 1843) ved Benyttelsen af Vexelformen. Domstolene have været magtesløse ligeoverfor disse Former, og have endog veget tilbage i saadanne Tilfælde, hvor det laa tydeligt for Dagen, at en Omgaaelse af Agerloven var tilsigtet. Da Fr. 1754 er saa klar som muligt, er dette et Vink om, at Ager ikke kan rammes ad den Vej. — Lov 6. Apr. 1855 gav Renten fri undtagen ved Udlaan i faste Ejendomme; gjennemlæser man Forhandlingerne om den, er det imidlertid paafaldende at se, hvilken Enstemighed der herskede om, at fuldkommen Rentefrihed i og for sig var det eneste Rigtige, og at Loven burde være en Overgangslov. Man frygtede kun, at en pludselig Overgang til fuldstændig Rentefrihed skulde volde Forstyrrelse i Creditforholdene, navnlig paa Landet. Ikke blot Højre-Mænd men ogsaa f. Ex. Alberti udtalte sig stærkt for fuldkommen Rentefrihed. Motiverne, Medlemmerne, Ministeren kappes om at fremsætte — ja at give Anvisning paa — de Maader, hvorpaa Loven vil kunne omgaaes. Og Omgaaelse har da ogsaa fundet Sted, dels under de gamle, dels under nye Former og i stedse voxende

Grad, idet Kreditforholdene medførte, at man i en lang Periode næsten ikke kunde faa sekundaire Prioritetslaan til 6 pCt. navnlig ikke i Kjøbenhavn. Overordenligt store Summer ere derfor udlaaente i faste Ejendomme til højere Rente, navnlig under Form af Salg af Børspapirer til højere Kurs end den gjængse og Landet, havde sletikke kunnet undvære disse Laan. Men det er forargeligt og demoraliserende, at Lovgivningen opdrager Borgerne til at maatte omgaa Lovene for at kunne tilfredsstille Samfundets uundværlige Behov. Og hvem straffes da nu for Aager, hvem ikke? Man straffer ikke den, der (uden Pant i fast Ejendom) tager 300 pCt. eller mere af Enker, fattige Arbejdere eller unge letsindige Mennesker, men man straffer den, der tager $4\frac{1}{4}$ pCt. for et Laan i fast Ejendom, men glemmer at løse Bevilling, eller den, der paa en anden eller tredie Prioritet, bunden paa flere Aar istedetfor Laanets fulde Beløb udbetaler Debitor 95 pCt. kontant — en Sum, som han muligvis end ikke vilde kunne faa ind igjen, hvis han solgte Obligationen. Dette er saa absurd, at det vilde være en virkelig Forbedring, dersom man simpelthen gav Renten aldeles fri og ophævede vort nu bestaaende Aagerbegreb. Man vilde derved kun følge samme Udvikling som det øvrige Europa, hvor man i Halvtredserne og Tredserne i vid Udstrækning gjorde det Samme. Rimeligvis vilde man da gjøre lignende Erfaringer som dem, der have bevirket, at flere Lande, særlig Tyskland, nu igjen have fastsat Straf for Aager, idet de kun have bestemt Begrebet paa rationel Maade, og iøvrigt overladt Domstolene ved et Skjøn at afgjøre, om Aager er tilstede. Vil man ramme den virkelige Aager (som man sikkert bør gjøre), bliver dette den eneste Maade; en fast Bestemmelse vil altid blive eluderet. Vore Domstole ville sikkert anvende en saadan Myndighed med stor Humanitet, saa at Ingen blev straffet, der ikke burde vide sig skyldig. At vente paa Udlandets Erfaringer nytter kun Lidet, da Spørgsmaalet for os jo dog er, om vore Domstole magte Opgaven. Endnu urimeligere vilde det være at udsætte Reformen, indtil den kunde komme til at omfatte al anden lignende ublu Fordel i Handel og Vandel. En saadan Udvidelse af Aagerbegrebet er ikke blot intelsteds

endnu forsøgt, men er end ikke endnu tilstrækkelig drøftet i Theorien; den maa ialfald være en fjernere Fremtid forbeholdt. — Altsaa Frigivelsen af Renten, Ophævelse af det nuværende Aagerbegreb, og — om muligt — Indførelse af en ny Aagerlov, hvorefter den straffes, der benytter sig af Laantagerens Nød, Letsindighed el. desl. til at tage en i Forhold til Omstændighederne aldeles ublu Fordel af Pengelaan.

Redaktionssekretair Nathansen vilde gjøre opmærksom paa, at man i en historisk Fremstilling af det paagjældende Forhold ikke maatte glemme, hvad der var passeret i Folkethinget faa Aar efter 1855, da Alle efter den af Hr. Mundt givne Fremstilling havde været enige i Principet om absolut Rentefrihed for alle Laan. Da Monrad som Indenrigsminister i 1861 forelagde Folkethinget et Forlag om Frigivelse af Renten for Laan i faste Ejendomme, vakte dette stærk Modstand, som kunde karakteriseres ved at fremføre en Ytring af en bekjendt Folkethingsmand af Venstre, der udbrød: «Hvis det Forslag bliver til Lov, maa Kongen forandre sit Valgsprog: Folkets Kjærlighed min Styrke.» Den mod Lovforslaget rejste Modstand antog da ogsaa saadanne Dimensioner, at Ministeren fandt sig foranlediget til at tage Lovforslaget tilbage.

Overretsprokurator Casse mente, at Loven af 6. April 1855 havde medført betydelige økonomiske Tab for Laansøgerne, dels fordi forskellige fintfolende Mænd havde følt Betænkelighed ved at skulle søge Bevilling til at faa deres Penge placerede til en højere Rente end 4 pCt. og derfor havde søgt anden Anbringelse for deres Kapital, dels fordi den Omstændighed, at Rente forhøjelsen skal tilvejebringes ad Omveje ved Laanets Udbetaling i Børs effekter eller paa anden Maade, sædvanlig har medført, at Renten faktisk er bleven højere end hvis den havde kunnet fastsættes ved fri Overenskomst, men navnlig fordi de ved de benyttede Omveje foranledigede Fornyelser eller Ombytninger af Laanene have medført betydelige Omkostninger for Laansøgerne. De Tab, der saaledes direkte og indirekte var blevet paaført disse i de forløbne 24 Aar gik efter hans Formening op til mange Millioner, og han maatte derfor med Indledderne være enig om det Ønskelige i fuldstændig Rente-

frihed. Derimod var han ikke enig med disse i Forslaget om Indførelsen af en ny Aagerlov. Han ønskede at vide, om en saadan ogsaa skulde gjælde for Laan i Grundejendomme og mente, at der talte ikke Lidet for i ethvert Fald at undtage disse.

Forsaavidt der under Forhandlingerne i Udlandet ogsaa var blevet rejst Spørgsmaal om Indførelsen af en ny Maximumsrente, da kunde der jo aldrig være Tale om at vende tilbage til det ældre Princip, hvorefter der fastsattes en Maximumsrente, der nærmest maatte siges at svare til den gjængse Minimumsrente, og vilde man overhovedet ind paa denne Vej, maatte Maximumsrenten variere efter Laanenes Størrelse, idet de smaa Laan altid maa blive dyrere end de store, og ligeledes være forskjellig eftersom der stilles Sikkerhed eller ikke. Der kunde vel paa denne Maade, naar Grænsen fastsattes temmelig vidt, aabnes Borgernes Handlefrihed et nogenlunde tilstrækkeligt Raaderum; men her kom særlig den store Betænkkelighed, at Staten let i Mængdens Øjne vilde faa Udseende af at legalisere en vis meget høj Rentefod, og Taleren maatte i det hele fremhæve de farlige Konsekvenser, der kunne opstaa, naar Staten ved sine Politi- og Straffelove vil gribe ind i Forhold, der naturligt alene høre ind under Moraloven.

Han troede ikke, at de økonomiske Forhold her i Landet vare af den Beskaffenhed, at de nødvendiggjorde nye Love. Han var tilbøjelig til at tro, at det var uheldige økonomiske Forhold, der fremkaldte Bestræbelserne i Udlandet for at give Aagerlove; man følte Ønsket om at gjøre Noget for Befolkningen, men man gav den i Virkeligheden kun Papir for Brød. Det var ikke Aageren, der skabte Nøden, men Nøden, der skabte Aageren. Han erkjendte dog, at de nye Aagerlove i Udlandet hvilede paa et mere rationelt Princip end de ældre, men han fastholdt, at de ogsaa paa den anden Side frembød et altfor stort Spillerum for Vilkaarlighed, og han søgte at paavise, at Adskillelsen mellem, om et Laan involverer Aager eller ikke, ofte vil bero paa Distinktioner, som den mindre Oplyste vil have meget ondt ved at opfatte. Den tilsyneladende ret klare Adskillelse imellem Driftsloan og Laan, der

optages af Nød, vil i det praktiske Liv ofte blive flydende og usikker. Hovedbetænkkeligheden ved at indføre Aagerlovgivning var imidlertid, at man derved ophævede den fri Konkurrence, men da der altid var Folk, som i givne Øjeblikke trængte til Penge, vilde man bringe disse i Hænderne paa Folk, som stod paa et endnu lavere Standpunkt end Aagerkarlene i Almindelighed. Ligesom man i sin Tid, da man regulerede Pante-laanerforretningerne, ikke satte en fast Rente for disse, men derimod etablerede en frugtbringende filantropisk Konkurrence, saaledes burde man følge samme Fremgangsmaade overfor Aagerkarlene. Det var meget uheldigt og beklageligt, at der ikke fandtes et større Institut af denne Art i Kjøbenhavn.

Indlederne replicerede til den foregaaende Taler, hvorefter Professor, Dr. **Scharling** mindede om, at Bevillingerne til højere Procent end 4 pCt. nu meddeltes gratis; derved var vel ikke Besværet men dog den yderligere Fordyrelse af Laanet faldet bort. Han ansaa det for meget tvivlsomt, om der for Øjeblikket kunde opnaas mere i Retning af Rentefrihed, end hvad vi alt havde; Stemningen i Folkethinget var neppe for at gaa videre i den Retning. Den Hovedbetragtning, man gik ud fra, var den, at saalænge 4 pCt. var det Normale, vilde offentlige Institutioner og mange Private krympe sig ved at forlange mere. I alt Fald foreløbig var der neppe Stemning for at opheve Bestemmelsen i L. 6. April 1855 om faste Ejendomme. At tilvejebringe et statistisk Bevis for det Omfang, i hvilket denne Lov paa den ene Side bevirkede, at Folk nøjedes med 4 pCt., paa den anden Side, at Folk dreves bort fra at laane mod Pant i faste Ejendomme og foretrak at anbringe deres Kapitaler paa anden Maade, bl. A. i udenlandske Papirer, var umuligt.

Redaktionssekretair **Nathansen** kunde i Meget slutte sig til de af Casse fremsatte Anskuelser. Han var med Scharling enig om, at der ikke kunde være Tale om herhjemme at faa et Lovforslag vedtaget om Ophævelse af den begrænsede Rente for Laan i faste Ejendomme. Hovedvægten maatte efter Udviklingen herhjemme lægges paa, hvorvidt der kunde udvirkes Noget mod den daglige Aager, der tyngede haardt paa flere

Samfundsklasser og, da den stadig var tiltagende kunde anrette stor Ulykke for Samfundet i det Hele. Ad filantropisk Vej kunde der i saa Henseende udrettes endel. Det havde vist sig med et lille Institut, der for nogle Aar siden var oprettet i Kjøbenhavn for ved Laan til Embeds- og Bestillingsmænd mod en rimelig Rente at fri dem fra at falde i Aagerkarles Hænder. Det lille Institut vilde snart træde frem for Offentligheden med Resultatet af sit Arbejde, og det vilde forhaabentlig derefter nyde saadan Understøttelse, at det kunde betydeligt udvide sin Virksomhed. Dets Exempel kunde da muligvis ogsaa virke opmuntrende til lignende Foranstaltninger for andre Samfundsklasser. Det vilde ganske vist være heldigt, om der ogsaa ad Lovgivningsvejen kunde udrettes Noget mod den nævnte Art Aager, men det er sikkert meget vanskeligt. At definere Aager vilde i hvert Fald være umuligt; det maatte ligesom i Tyskland overlades til Domstolene at afgjøre, hvad der er eller ikke er Aager. Taleren vilde til Slutning oplyse, hvilke vanskelige Tilfælde der i saa Henseende kunde forekomme ved at meddele et Exempel paa Omgaaelse af den ny tyske Aagerlov. Det gaar saaledes til: A. ønsker at laane 300 Mark og henvender sig til Mellemmanden B. Denne er glad ved Henvendelsen, idet han netop selv er i Forlegenhed for 200 Mark, med ved en Trediemand C., der vil laane A. og B. 500 Mark paa en Vexel og discontere den til 6 pCt. Det sker, men efter de tre Maaneders Forløb, naar Vexlen forfalder, viser det sig, at B. er aldeles insolvent og A. hefter da for hele Beløbet. Det Hele er selvfølgelig en Komædie, opført for at omgaa Aagerloven. Er C. nu alligevel strafskyldig eller ikke?

Til Medlem af Foreningen optoges
Kjøbmand Theodor Birch.